

การศึกษาวิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและ
วรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีสำเนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6*

The Study of Enquiry Method for Encouragement of Learning
Literature and Literary Works in the Course Book ‘Rhythm of
Literatures’ for Grade 1-6 Student

ปราชญากร หมั่นหาวงศ์¹ / โสภี อุ้นทะยา²

Pratchayakorn Mueanhawong¹ / Sopee Untaya²

¹Teaching Thai Language and Literary Works Program,
Mahasarakham University, Maha Sarakham 44150, Thailand
²Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University
Maha Sarakham 44150, Thailand

Corresponding author. Email: kong3429@gmail.com

Received: January 10, 2021

Revised: March 24, 2021

Accepted: April 8, 2021

Abstract

This study aimed to explore patterns of questioning in order to promote learning of literature and literary works in the textbooks entitled, ‘Rhythm of Literatures’ for grade 1-6 in accordance with the Basic Education Core Curriculum A.D. 2008. Data analysis was based on concept of questioning which included six levels of cognitive domains suggested by

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนระดับประถมศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้เป็นสื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

cognitive domains suggested by Benjamin S. Bloom. The findings revealed that the textbooks contain 303 questions which can be divided into 6 levels. The questions at knowledge level (28.38%) comprised 6 types of questions: questions for finding answers from knowledge and previous experience and questions for finding answers from literature and literary works studies. The questions at comprehension level (27.06%) consisted of 6 types of questions: questions for translation, questions for interpretation, questions for conclusion, questions for exemplification, questions for prediction, and questions for comparison. The questions at application level (13.53%) included 2 types: questions for concluding and explaining instructions and questions for suggesting practical solutions. The questions at analysis level (12.54) comprised 4 types: questions for identification, questions for reasons, questions for analyzing comparison and contrast and questions for analyzing specific characteristics or salient characteristics of characters. The questions at evaluation level (13.86) consisted of 2 types: assessing values of characters and assessing the beauty of language. The questions at synthesis level (4.62) included 2 types: questions for building upon prior knowledge and questions for creating new pieces of work.

Keywords: enquiry, learning literature and literary works, ‘Rhythm of Literatures’ course book

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย 6 ระดับ ของเบนจามิน เอส. บลูม (Benjamin S. Bloom) ผลการศึกษาพบว่า คำถามในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวน 303 คำถาม แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ คำถามระดับการจำ (ร้อยละ 28.38) มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำถามให้หาคำตอบจากความรู้และประสบการณ์เดิม และ 2) คำถามให้หาคำตอบจากการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรม คำถามระดับความเข้าใจ (ร้อยละ 27.06) มี 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำถามให้แปลความ 2) คำถามให้ตีความ 3) คำถามให้สรุปความ 4) คำถามให้ยกตัวอย่าง 5) คำถามให้คาดการณ์ และ 6) คำถามให้เปรียบเทียบ คำถามระดับการประยุกต์ใช้ (ร้อยละ 13.53) มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำถามให้สรุปข้อคิดแล้วอธิบายวิธีปฏิบัติ และ 2) คำถามให้อธิบายแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม คำถามระดับการวิเคราะห์ (ร้อยละ 12.54) มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การจำแนกข้อมูล 2) วิเคราะห์เหตุผล 3) วิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่าง และ 4) วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นของตัวละคร คำถามระดับการประเมินค่า (ร้อยละ 13.86) มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ประเมินค่าตัวละครในเรื่อง และ 2) ประเมินค่าด้านความงามทางภาษา และคำถามระดับการสร้างสรรค์ (ร้อยละ 4.62) มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) สร้างสรรค์โดยต่อยอดจากความรู้เดิม และ 2) สร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่

คำสำคัญ: คำถาม, การเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม, หนังสือเรียนวรรณคดีลำนํ้า

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (Ministry of Education, 2008, pp. 39-40) เป้าหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมยังมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ Raksamane (2013, pp. 48-49) กล่าวถึงคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรม สรุปได้ว่า วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นงานวรรณศิลป์ที่ช่วยกลมเกลียวผู้เรียนให้มีความประณีตละเอียดอ่อนทางจิตใจ มีความเสียสละทางปัญญา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตและธรรมชาติของมนุษย์ เข้าใจโลก และสังคมได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้น วรรณคดีและวรรณกรรม จึงถือเป็นเครื่องมือช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ ความคิด และทักษะชีวิตแก่ผู้เรียนได้อีกทางหนึ่ง

หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผ่านการตรวจสอบและรับรองคุณภาพจากกระทรวงศึกษาธิการ ดังที่ Ministry of Education (2008, p. 27) ได้อธิบายคุณสมบัติว่า หนังสือเรียนมีความสอดคล้องกับหลักสูตร ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้องและมีรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจจึงได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นสื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาทั่วประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีข้อสังเกตว่า กิจกรรมตอบคำถามเป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้ในบทเรียนเกือบทุกบทเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ฝึกวิเคราะห์คำถามและหาคำตอบจากการศึกษาเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งถือเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง ดังที่ Susarot (2013, p.325) กล่าวไว้ว่า การถาม (Questioning) เป็นยุทธศาสตร์การสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดในพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา (Royal Society, 2015, p.417) สรุปได้ว่า การถามเป็นทั้งวิธีการสอนของครูและเป็นวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนดังปรากฏในหลักหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ ซึ่ง ปุ หรือ ปุจฉา คือการตั้งคำถามเพื่อเป็นแนวทางการค้นคว้าคำตอบ การถามจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากความสนใจในเรื่องที่บุคคลต้องการทราบคำตอบ

กิจกรรมการตอบคำถามในการเรียนวรรณคดีและวรรณกรรมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหลายประการ ดังที่ Pornkul (2011, p.176) อธิบายว่า คำถามช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ จูงใจให้ผู้เรียนค้นหาคำความรู้เพิ่มเติม สอดคล้องกับ Na Nagara (2018, p.1) เสนอทฤษฎีที่ว่าคำถามช่วยในการทบทวนเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้วและช่วยปรับความเข้าใจในเรื่องที่เรียนให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามสืบเสาะหาความรู้ เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ กระบวนการหาคำตอบทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจระความรู้

เพิ่มขึ้น ได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น กล่าวได้ว่าการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมมีส่วนสนับสนุนให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีล้านามีคำถามที่ประเภทและวิธีการตั้งคำถามมีลักษณะอย่างไร วิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) 6 ระดับ ของเบนจามิน เอส. บลูม (Benjamin S. Bloom) ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับครูและผู้สนใจได้ศึกษาและประยุกต์ใช้คำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม หรือนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสร้างชุดคำถามในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมต่อไป

แนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

Pinyopanuwat (2012, p.22) อธิบายว่า พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของเบนจามิน เอส. บลูม (Benjamin S. Bloom) เป็นพฤติกรรมความสามารถทางสติปัญญาของบุคคล แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า นอกจากนี้ Nuangchalerm and Chaingam (2018, p.8) ยังได้กล่าวว่าพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเป็นการแบ่งระดับความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียนโดยเรียงลำดับจากระดับต่ำไปสูง

ต่อมามีผู้ปรับแนวคิดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ดังที่ Wiboonysarin (2018, pp. 104-106) อธิบายว่า ลอริน ดับเบิลยู แอนเดอร์สัน (Lorin W. Anderson) และ เดวิด อาร์ แครธวอลล์ (David R. Krathwonl) ร่วมกันปรับแนวคิดของบลูม โดยยังคงชั้นการเรียนรู้ไว้เป็น 6 ระดับ แต่เปลี่ยนชื่อชั้นจากเดิมใช้คำนามเป็นคำกริยา และสลับบางระดับของความสามารถทางสติปัญญา ได้แก่ ระดับจำ ระดับเข้าใจ ระดับประยุกต์ใช้ ระดับวิเคราะห์ ระดับประเมินค่า และระดับสร้างสรรค์ บทความวิจัยนี้นำแนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยที่ปรับนิยามคำศัพท์ใหม่มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. จำ (remember) คำถามระดับการจำ เป็นคำถามวัดความสามารถในการระลึกข้อมูลและความรู้ที่ได้จากประสบการณ์เดิมหรือข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการเรียนการสอน Nuangchalem and Chaingam (2018, p.10) อธิบายว่าลักษณะคำถามมุ่งถามถึงข้อมูลรายละเอียดของสิ่งที่เรียนรู้และให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีความรู้ความจำในเรื่องนั้น ๆ อาทิ บอก เล่า ระบุนิยาม รายละเอียด ชื่อ เหตุการณ์สำคัญ ฯลฯ ตัวอย่างคำถามระดับการจำ เช่น พาหนะของอุตสาหกรรมคืออะไร นิราศ หมายถึงอะไร เป็นต้น

2. เข้าใจ (understand) คำถามระดับความเข้าใจ เป็นคำถามวัดความเข้าใจของผู้เรียนต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความเข้าใจของตนในเรื่องนั้น ๆ Pinyopanuwat (2012, pp. 27-28) กล่าวว่า พฤติกรรมบ่งชี้ความเข้าใจของผู้เรียน อาทิ แปลความ ถอดความ ย่อความ สรุปความ ตีความ อธิบาย ยกตัวอย่าง ขยายความ เปรียบเทียบ คาดการณ์ คาดคะเน ฯลฯ ตัวอย่างคำถามระดับความเข้าใจ เช่น “ออตตานิ ออตโตโน นาโถ” แปลเป็นภาษาไทยว่าอะไร บทร้อยกรองต่อไปนี้ให้ข้อคิดอะไร เป็นต้น

3. ประยุกต์ใช้ (apply) คำถามระดับการประยุกต์ใช้ เป็นคำถามวัดความสามารถในการปฏิบัติหรือดำเนินการตามขั้นตอนในสถานการณ์ที่กำหนดให้ Wiboonysarin (2018, p.107) อธิบายว่าการประยุกต์ใช้เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม สอดคล้องกับแนวคิดที่ Nuangchalem and Chaingam (2018, p.10) เสนอว่า คำถามระดับนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้อธิบายปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา มีพฤติกรรมบ่งชี้ อาทิ ประยุกต์ ปรับปรุง แก้ปัญหา เลือก จัดทำ ปฏิบัติ แสดง สาธิต ดำเนินการ แก้ปัญหา ฯลฯ ตัวอย่างคำถามระดับการประยุกต์ใช้ เช่น ผู้เรียนจะนำข้อคิดจากนิทานเรื่อง น้ำผึ้งหยดเดียวไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร เป็นต้น

4. วิเคราะห์ (analyze) คำถามระดับการวิเคราะห์ เป็นคำถามวัดความสามารถ ในการแยกองค์ประกอบของเรื่องออกเป็นส่วน ๆ และตรวจสอบว่าแต่ละส่วนนั้นสัมพันธ์กับอีกส่วน หรือโครงสร้างทั้งหมดหรือวัตถุประสงค์นั้นอย่างไร Wiboonysarin (2018, p.107) กล่าวว่า คำถามระดับการวิเคราะห์ผู้เรียนจะไม่สามารถหาคำตอบได้จากข้อมูลที่มีอยู่โดยตรง ต้องใช้ความคิดหาคำตอบจากการแยกแยะข้อมูลและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่แยกแยะนั้น นอกจากนี้ Pinyopanuwat (2012, pp. 27-28) อธิบาย

ว่าพฤติกรรมบ่งชี้คำถามระดับการวิเคราะห์ อาทิ จำแนก แยกแยะ คัดเลือก ทดลอง เปรียบเทียบ วิเคราะห์ หาเหตุผล หาความสัมพันธ์ ฯลฯ ตัวอย่างคำถามระดับการวิเคราะห์ เช่น นักเรียนเห็นด้วยกับการที่นายพรานยิงกาหรือไม่ เพราะเหตุใด เป็นต้น

5. ประเมินค่า (evaluate) คำถามระดับการประเมินค่า เป็นคำถามวัดความสามารถในการตรวจสอบ วิจาร์ณ ตัดสินเรื่องราวต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดขึ้น Pinyopanuwat (2012, p.27) อธิบายว่าการประเมินค่าเป็นการตัดสินคุณค่าจากความคิดเห็นโดยใช้เกณฑ์และมาตรฐานมาสนับสนุน ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันการตัดสินใจร่วมกัน โดยมีเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผู้เรียนต้องอภิปราย วิเคราะห์ นำเสนอ และสรุปร่วมกันบนพื้นฐานของเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดขึ้น ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ คำถามระดับการประเมินค่า Nuangchalerm and Chaingam (2018, p. 11) เสนอว่าพฤติกรรมบ่งชี้ การประเมินค่า อาทิ วิพากษ์ วิจาร์ณ ตัดสิน ประเมินค่า จัดลำดับความสำคัญ ตัดสินใจ ฯลฯ ตัวอย่างคำถาม เช่น นิทานอีสปเรื่อง กากับเหยือกน้ำ กามีลักษณะที่ได้อย่างไร หนังสือหรือวิชาความรู้มีประโยชน์อย่างไร เป็นต้น

6. สร้างสรรค์ (create) คำถามระดับการสร้างสรรค เป็นคำถามวัดความสามารถในการออกแบบ วางแผนและผลิตผลงาน หรือสร้างสิ่งใหม่ ๆ โดยใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาก่อน Wiboonyasarin (2018, p.108) กล่าวว่าคำถามระดับการสร้างสรรคเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาาร่วมกัน ด้วยกระบวนการหาคำตอบที่แปลกใหม่และสามารถอธิบายได้อย่างมีหลักการ ผู้เรียนได้นำเสนอแนวคิดของตนเองตามสถานการณ์ที่เหมาะสม ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้การสร้างสรรค Nuangchalerm and Chaingam (2018, p.11) และ Pinyopanuwat (2012, p. 28) เสนอว่าพฤติกรรมบ่งชี้การสร้างสรรค อาทิ สร้าง ออกแบบ วางแผน ประดิษฐ์ ผลิต เขียน ฯลฯ ตัวอย่างคำถาม เช่น หากไม่เปรียบ “วิชาเหมือนสินค้า” นักเรียนจะเปรียบเทียบการเรียนวิชากับสิ่งใดได้อีกบ้าง เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดการตั้งคำถามดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การใช้คำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจและความสามารถด้านการคิดของผู้เรียน เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนั้นการใช้คำถามยังช่วยทบทวนหรือสรุปบทเรียน เป็นวิธีวัดและประเมินความรู้ของผู้เรียน ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้มีความเข้าใจอันดีต่อกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาวิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการวิจัยจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากหนังสือเรียน วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วยเนื้อหาบทเรียนวรรณคดีและวรรณกรรม จำนวน 41 บทเรียน โดยใช้แนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย 6 ระดับ ของเบนจามิน เอส. บลูม (Benjamin S. Bloom) วิธิตำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลคำถามในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จัดพิมพ์โดยองค์การค่าของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา (สกสศ.) จำนวน 6 เล่ม

1.2 ศึกษาแนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย 6 ระดับ ของเบนจามิน เอส. บลูม (Benjamin S. Bloom)

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์และจัดประเภทคำถามในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สรุปข้อมูลด้วยการแจกแจงค่าความถี่และร้อยละ

2.2 วิเคราะห์วิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตามแนวคิดการตั้งคำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

3. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 นำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาประเภทคำถามส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียน วรรณคดีลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาประเภทคำถามส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดี ลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ระดับชั้น	ระดับคำถาม						รวม
	จำ	เข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมิน	สร้างสรรค์	
ป. 1	6	1	1	-	2	-	10
ป. 2	15	12	4	2	5	1	39
ป. 3	22	22	8	6	7	1	66
ป. 4	20	16	9	13	8	2	68
ป. 5	12	21	8	7	14	5	67
ป. 6	11	10	11	10	6	5	53
ความถี่	86	82	41	38	42	14	303
ร้อยละ	28.38	27.06	13.53	12.54	13.86	4.62	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า ประเภทคำถามส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปรากฏจำนวน 303 คำถาม แบ่งออกเป็น 6 ระดับเรียงลำดับ จากระดับคำถามปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ คำถามระดับการจำ คิดเป็นร้อยละ 28.38 (86 คำถาม) คำถามระดับความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 27.06 (82 คำถาม) คำถามระดับการประยุกต์ใช้ คิดเป็นร้อยละ 13.53 (41 คำถาม) คำถามระดับการประเมินค่า คิดเป็นร้อยละ 13.86 (42 คำถาม) คำถามระดับการวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 12.54 (38 คำถาม) และคำถามระดับการสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 4.62 (14 คำถาม) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาวิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม ในหนังสือเรียน วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 คำถามระดับการจำ เป็นคำถามให้ผู้เรียนระลึกถึงข้อมูลความรู้จาก ประสบการณ์เดิม และข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม ผลการศึกษาคำถามระดับการจำที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ร้อยละ 28.38) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 คำถามระดับการจำที่ให้ผู้เรียนตอบคำถามจากความรู้และ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เป็นคำถามที่ไม่ได้วัดความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนโดยตรง แต่ถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทบทวน ถึงประสบการณ์ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี และวรรณกรรมที่กำลังศึกษา คำถามลักษณะนี้ เน้นกระตุ้นความตื่นตัวในการเรียน ผู้เรียน สามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระมากขึ้นโดยใช้ความคิดเห็น และประสบการณ์ของตนเอง ดังตัวอย่าง

นักเรียนเคยดูหรือฟังเพลงพื้นบ้านประเภทอื่นนอกจากลั๊กว่าหรือไม

(Office of the Basic Education Commission, 2013, p. 38)

นักเรียนเคยฟังข่าว อ่านข่าว ได้ยินเรื่องราว หรือพบเห็นเหตุการณ์ที่มี ลักษณะเช่นเดียวกับนิทานเรื่องกระต่ายตื่นตูมบ้างหรือไม

(OBEC, 2016B, p. 10)

นักเรียนเคยได้ยินเรื่องราวของ “เงาะป่าหรือซาไก” มาก่อนหรือไม่ ถ้าเคยลองเล่าถึงเรื่องราวของพวกเขาตามที่รู้มา

(OBEC, 2020A, p. 109)

นักเรียนเคยอ่านวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ตอนใดบ้าง ถ้าเคยอ่าน ลองเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง

(OBEC, 2016A, p. 148)

2.1.2 คำถามระดับการจำที่ให้ผู้เรียนหาคำตอบจากการศึกษาเรียนรู้ วรรณคดีและวรรณกรรม หรือหาคำตอบโดยการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะตอบ คำถามเหล่านี้ได้เมื่อได้เรียนรู้เนื้อหาในหนังสือเรียนแล้ว จุดมุ่งหมายของคำถามเพื่อให้ ผู้เรียนได้ฝึกความสามารถในการจดจำรายละเอียดของเนื้อเรื่อง เพราะการที่ผู้เรียนสามารถ

จดจำรายละเอียดในวรรณคดีและวรรณกรรมได้จะเป็นข้อมูลนำไปสู่ การวิเคราะห์และ แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและวรรณกรรมในระดับที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นต่อไป ดังตัวอย่าง

ธงชาติไทยเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอะไร

(OBEC, 2019, p. 22)

หลานในนิทานเรื่องยายกะต่าไปขอความช่วยเหลือจากใครบ้าง

(OBEC, 2013, p. 94)

“โอ้อั้ววิหารราย” หมายถึงอะไร เกิดขึ้นในสมัยใด และปัจจุบันมัก จัดเรื่องนี้ในช่วงเวลาใด

(OBEC, 2016B, p. 35)

พาหนะของสุดสาครคืออะไร

(OBEC, 2020A, p. 13)

มะกะโทคือใคร

(OBEC, 2020B, p. 67)

ขุนช้างทำร้ายพลายงามเพราะเหตุใด และใครคือผู้ที่เข้าไปช่วยเหลือ พลายงาม

(OBEC, 2016A, p. 50)

จากตัวอย่างคำถามระดับการจำทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ คำถามให้หาคำตอบ จากความรู้และประสบการณ์เดิม และคำถามให้หาคำตอบจากการศึกษาวรรณคดีและ วรรณกรรม ถือเป็นคำถามที่เน้นการคิดระดับพื้นฐาน ฝึกให้ผู้เรียนได้ระลึกและทบทวนถึง ประสบการณ์เดิม รู้จักสังเกต และจดจำรายละเอียดประเด็นสำคัญในเนื้อเรื่องวรรณคดีและ วรรณกรรม หากผู้เรียนสามารถจดจำรายละเอียดของเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ ข้อมูล ที่อยู่ในความทรงจำนั้นย่อมนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ วิจัยและประเมินค่า วรรณคดีและวรรณกรรมได้อย่างดี

2.2 คำถามระดับความเข้าใจ เป็นคำถามให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหา และแนวคิดของวรรณคดีและวรรณกรรม ผู้เรียนต้องแสดงออกถึงความเข้าใจด้วยการ แปลความ ถอดความ ย่อความ สรุปความ ตีความ อธิบาย ยกตัวอย่าง เปรียบเทียบ คาดการณ์หรือคาดคะเน ฯลฯ ผลการศึกษาคำถามระดับความเข้าใจที่ปรากฏในหนังสือ เรียนวรรณคดีลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ร้อยละ 27.06) แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 การแปลความ เป็นคำถามให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สำนวน หรือประโยคที่เข้าใจยากซึ่งมักปรากฏในเนื้อเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรม ดังตัวอย่าง

“แม่ล้อลามหยาบหยาบไม่ปลาบปลืม” ข้อความนี้หมายถึงคนประเภทใด
(OBEC, 2013, p. 59)

“อตุตทาหิ อตุตโน นาโถ” แปลเป็นภาษาไทยว่าอะไร
(OBEC, 2020B, p. 81)

“ช่วยกันอ่าน วานมาฟัง” หมายถึงอะไร
(OBEC, 2016A, p. 32)

2.2.2 การตีความ เป็นคำถามให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายหรือสาร (Message) ที่แฝงอยู่ในวรรณคดีและวรรณกรรม โดยผู้เรียนตีความและอธิบายขยายความให้เข้าใจ ชัดเจน ดังตัวอย่าง

“ไม่เหมือนแม่้นพจมานที่หวานหอม” หมายถึงอะไร
(OBEC, 2013, p. 59)

“เธอบั่นน้ำเป็นตัว เหมือนเด็กเลี้ยงแกะในนิทาน” หมายถึงอะไร
(OBEC, 2016B, p. 78)

นักเรียนเข้าใจประโยคที่ว่า “ธรรมชาติเป็นมิตรกับเรา” อย่างไร
(OBEC, 2020A, p. 123)

“ร้องจนหมดไส้หมดพุง” หมายความว่าอย่างไร
(OBEC, 2020B, p.116)

2.2.3 การสรุปความ เป็นคำถามให้ผู้เรียนเข้าใจข้อคิดหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องโดยผู้เรียนสามารถสรุปความคิดให้สั้น กระชับ และชัดเจน ดังตัวอย่าง
 บทร้อยกรอง “ตั้งเฮ้ยตั้งไข่” ให้ข้อคิดอะไร

(OBEC, 2019, p. 32)

บทร้อยกรอง “รักษาป่า” ให้ข้อคิดอะไร

(OBEC, 2013, p. 104)

บทร้อยกรอง “เด็กน้อย” และ “วิชาหนาเจ้า” ให้ข้อคิดอะไร

(OBEC, 2016B, p. 57)

บทร้อยกรอง “พฤษภกาสร” ให้ข้อคิดอะไร

(OBEC, 2020A, p. 122)

บทร้อยกรอง “วิชาเหมือนสินค้า” ให้ข้อคิดอะไร

(OBEC, 2020B, p.47)

นักเรียนได้ข้อคิดจากสุภาษิตสอนหญิงในเรื่องใดบ้าง

(OBEC, 2016A, p.69)

2.2.4 การยกตัวอย่าง เป็นคำถามให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์สำคัญของเรื่องอย่างแจ่มชัด โดยยกตัวอย่างประกอบอย่างเป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

มีเหตุการณ์อะไรบ้างที่แสดงว่าสุตสาครมีความกล้าหาญ

(OBEC, 2020A, p.12)

มะกะโทประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะคำทำนายหรือด้วยความเพียร จึงให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

(OBEC, 2020B, p. 68)

มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น พ่อจึงบอกสาหร่ายว่า

“ความเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติธรรมดา”

(OBEC, 2016A, p. 50)

2.2.5 การคาดการณ์หรือคาดคะเน เป็นคำถามให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องโดยคาดคะเนเหตุการณ์ ที่จะเกิดขึ้นต่อไปอย่างมีเหตุผลและมีความเป็นไปได้ ดังตัวอย่าง

ถ้าหากป่าไม้หมดจากเมืองไทย ลองคิดดูว่าจะเกิดอะไรขึ้น

(OBEC, 2013, p. 67)

2.2.6 การเปรียบเทียบ เป็นคำถามให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น โดยสามารถเปรียบเทียบลักษณะที่เหมือน คล้ายคลึง และความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ เช่น การเปรียบเทียบตัวละครในวรรณคดีและวรรณกรรม ดังตัวอย่าง

เรื่องกระต่ายตื่นตูมกับเรื่องกระต่ายแห่เสื่อ ทั้งสองเรื่องมีอะไรที่เหมือนกัน

(OBEC, 2016B, p. 13)

นักเรียนได้รู้จักสุตสาครมาแล้ว ลองคิดเปรียบเทียบว่าสุตสาครเหมือนหรือต่างกับเด็ก ๆ ทั่วไปอย่างไรบ้าง

(OBEC, 2020A, p. 26)

ลองค้นคว้าเปรียบเทียบว่า สัตว์น้ำชนิดใดมีลักษณะใกล้เคียงนางเงือกในเรื่องพระอภัยมณี

(OBEC, 2020A, p. 26)

จากตัวอย่างคำถามระดับความเข้าใจ ทั้ง 6 ลักษณะ ได้แก่ คำถามให้แปลความ คำถามให้ตีความ คำถามให้สรุปความ คำถามให้ยกตัวอย่าง คำถามให้คาดการณ์ และคำถามให้เปรียบเทียบ เป็นคำถามที่เน้น ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจวรรณคดีและวรรณกรรมที่ศึกษาอย่างรอบด้านและลึกซึ้งทั้งด้านเนื้อหา แนวคิด และความหมายโดยนัยที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสรุปประเด็นสำคัญให้ชัดเจน ยกตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญ คาดคะเนหรือคาดการณ์อย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถคิดเปรียบเทียบ และเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากเนื้อเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมได้

2.3 คำถามระดับการประยุกต์ใช้ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีและวรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากเดิม โดยผู้เรียนสรุปข้อคิดจากเรื่อง ต่อจากนั้นจึงเสนอแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติในกรณีที่ผู้เรียนอาจประสบเหตุการณ์ในชีวิตจริงที่คล้ายกับตัวละครในเรื่อง ซึ่งเป็นคำถามที่ส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนได้อย่างดียิ่ง ผลการศึกษา คำถามระดับการประยุกต์ใช้ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ร้อยละ 13.53) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 คำถามให้ผู้เรียนสรุปข้อคิดหรือแนวคิดจากเรื่อง แล้วอธิบายแนวทางหรือวิธีการที่ผู้เรียนจะนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง ดังตัวอย่าง

นิทานเรื่องน้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ ให้ข้อคิดอะไร และจะนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไร

(OBEC, 2020A, p. 40)

บทร้อยกรองวิชาเหมือนสินค้า ให้ข้อคิดในการเรียนแก่นักเรียนอย่างไร และนักเรียนคิดว่าจะปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในการเรียนได้อย่างไร

(OBEC, 2020B, p. 47)

บทประพันธ์เรื่องเป็นมนุษย์หรือเป็นคน และเรื่องผู้ชนะให้ข้อคิดที่นักเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และการแก้ปัญหาได้อย่างไรบ้าง

(OBEC, 2016A, p. 168)

2.3.2 คำถามให้ผู้เรียนอธิบายแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหา ในกรณีที่ผู้เรียนประสบปัญหาคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในเรื่องว่าจะมีวิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหาคด้วยตนเองอย่างไร โดยเสนอวิธีการที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

ถ้าสมมุตินักเรียนเป็นเต่าจะทำแข่งกระต่ายหรือไม่ เพราะอะไร

(OBEC, 2019, p. 74)

ถ้านักเรียนเป็นหลานในนิทานเรื่องยายกะตา นักเรียนจะทำอย่างไรไม่ให้ถ่วงหาย แต่ถ้าวางหายไปแล้ว นักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร

(OBEC, 2013, p. 94)

หากนักเรียนพบคนที่มีนิสัยเหมือนหมาป่าในนิทานเรื่องหมาป่ากับลูกแกะ จะทำอย่างไร

(OBEC, 2016B, p. 77)

นักเรียนเคยประสบเหตุการณ์ปัญหาเหมือนชาลิกัมมะปรางบ้างหรือไม่ และนักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

(OBEC, 2020B, p. 73)

หากนักเรียนเป็นพลายงามเดินทางไปหาย่าที่เมืองกาญจนบุรี แล้วไม่พบย่า นักเรียนจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

(OBEC, 2016A, p. 77)

จากตัวอย่างคำถามระดับการประยุกต์ใช้ทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ คำถามให้สรุป ข้อคิดแล้วอธิบายวิธีปฏิบัติ และคำถามให้อธิบายแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ถือเป็นคำถามที่เน้นการคิดเชิงประยุกต์โดยใช้ข้อคิดและแนวคิดจากการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นหลักในการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ลักษณะคำถามจะนำประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครในเรื่องกำลังประสบมาให้ผู้เรียน ได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและเสนอแนวทางแก้ปัญหาตามความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน การใช้คำถามระดับการประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมจะช่วยส่งเสริม ให้ผู้เรียนฝึกคิดแก้ปัญหาในเบื้องต้นเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงต่อไป

2.4 คำถามระดับการวิเคราะห์ มุ่งให้ผู้เรียนหาคำตอบโดยการแยกแยะข้อมูล และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของข้อมูลในเรื่อง ผลการศึกษาคำถามระดับการวิเคราะห์ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนานา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ร้อยละ 12.54) แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

2.4.1 การวิเคราะห์จำแนกข้อมูล ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อเรื่อง จากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ เช่น จัดกลุ่มเนื้อหา จัดกลุ่มลักษณะของคำหรือกลุ่มคำ ดังตัวอย่าง

นักเรียนแยกแยะดูว่าโคลงโลกนิติทั้งหมดที่นำมาให้อ่านนี้มีเนื้อหาว่าด้วยเรื่องใดบ้าง แล้วจัดเป็นหมวดหมู่

(OBEC, 2020B, p. 85)

ในบทเรียนเรื่องด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคีมีการใช้คำและกลุ่มคำใด
ที่เป็นการปลุกจิตสำนึกที่เกี่ยวกับความรักชาติและความสามัคคีของคนในชาติ

(OBEC, 2020B, p. 108)

ในสุภาษิตสอนหญิงมีคำสอนในเรื่องใดที่ยังเหมาะสมและเป็นประโยชน์
ในการดำเนินชีวิต มีคำสอนใดบ้างที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

(OBEC, 2016A, p. 100)

2.4.2 การวิเคราะห์เหตุผล ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อเรื่อง จากนั้นพิจารณาสาเหตุที่
ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น และผลกระทบที่ตามมาจากสาเหตุนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

เพราะเหตุใดราชสีห์จึงยอมปล่อยหนู และทำไมหนูจึงมาช่วยราชสีห์

(OBEC, 2013, p. 22)

เพราะเหตุใดลูกธนูของพระนารายณ์จึงกลายเป็นดอกไม้ และลูกธนู
ของพระไชยเชษฐาจึงกลายเป็นอาหารคาวหวาน

(OBEC, 2016B, p. 134)

เพราะเหตุใดพระอภัยมณีจึงต้องเดินทางจากนางเงือกไป ทั้ง ๆ ที่นาง
กำลังตั้งครรภ์

(OBEC, 2020A, p. 26)

อธิบายความหมายของข้อความที่ว่า “ถ้าเล่นเกมคอมพิวเตอร์น้อยลง เธอ
ก็จะมีเวลามากขึ้น” แล้วแสดงความคิดเห็น พร้อมบอกเหตุผลประกอบว่าเห็นด้วยหรือไม่
เห็นด้วย เพราะอะไร

(OBEC, 2020B, p. 11)

นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับคำสอนที่ว่า “อย่าชิงสุกก่อนห่าม” และหาก
คนในสังคมนำมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติจะเป็นเรื่องที่ล้าสมัยหรือไม่ในสังคมปัจจุบัน

(OBEC, 2016A, p. 100)

2.4.3 การวิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างกัน ให้ผู้เรียนศึกษา
เนื้อเรื่อง ต่อจากนั้นวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์ และระบุสิ่งที่แตกต่างกัน
เช่น พฤติกรรม อุปนิสัยของตัวละคร การหาความสอดคล้องของถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ

ที่กวีใช้ในเรื่อง ฯลฯ ดังตัวอย่าง

เพราะเหตุใดกวีจึงเปรียบเทียบความงามของใบหน้าผู้หญิงเหมือนกับความ
งามของดวงจันทร์

(OBEC, 2020A, p. 136)

ทำไมจึงเปรียบเทียบร่างกายคนเรากับเรือลำเภา นักเรียนมีความคิดเห็น
อย่างไร กับการเปรียบเทียบเช่นนี้

(OBEC, 2020B, p. 47)

บุคลิกลักษณะและบทบาทของหนุมานกับไมยราพ มีลักษณะร่วมและ
ข้อแตกต่างในเรื่องใดบ้าง

(OBEC, 2016A, p. 148)

2.4.4 การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นของตัวละครว่ามี
พฤติกรรม บุคลิกและอุปนิสัยที่เป็นจุดเด่นในเรื่องอย่างไร ดังตัวอย่าง

ข้อความใดที่แสดงให้เห็นว่าเจ้าชายน้อยหลุดจากหลักแหลมเป็นคนเก่งและมี
จิตใจเมตตา

(OBEC, 2016B, p. 124)

นักเล่านิทานเริ่มมีวิธีการในการเล่านิทาน เรื่องน้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ
อย่างไร จึงทำให้หน้าติดตามและชวนให้คนฟังพากันขบคิดเกี่ยวกับนิทานของเขา

(OBEC, 2020A, p. 66)

การกระทำของมะกะโทเรื่องใดบ้างที่แสดงว่ามะกะโทเป็นผู้มีปัญญาและ
ฉลาด

(OBEC, 2020B, p. 68)

นักสืบทองอินเป็นคนที่มีความลักษณะอย่างไรบ้าง อภิปรายและแสดงเหตุผล
ว่าทำไมจึงมีลักษณะเช่นนั้น

(OBEC, 2016A, p. 42)

จากตัวอย่างคำถามระดับการวิเคราะห์ ทั้ง 4 ลักษณะ ได้แก่ การจำแนกข้อมูล
การวิเคราะห์เหตุผล การวิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่าง และการวิเคราะห์
ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นของตัวละคร ถือเป็นคำถามที่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาการ

คิดเชิงวิเคราะห์ผ่านเนื้อเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรม ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมอย่างละเอียดและเข้าใจลึกซึ้ง เป็นผู้มีคามละเอียดรอบคอบ ไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณ ก่อนตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีหลักการและเหตุผล

2.5 คำถามระดับการประเมินค่า เป็นคำถามให้ผู้เรียนตรวจสอบ วิเคราะห์ ตัดสินคุณค่าวรรณคดี และวรรณกรรมจากความคิดเห็นของตนเองโดยใช้เกณฑ์และมาตรฐานที่เหมาะสมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ผลการศึกษาคำถามระดับการประเมินค่าที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีสำเนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ร้อยละ 13.86) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.5.1 การประเมินค่าตัวละครในเรื่อง เป็นคำถามให้ผู้เรียนตรวจสอบ วิเคราะห์ ตัดสิน และประเมินคุณค่าตัวละครว่ามีลักษณะที่ดี หรือลักษณะที่ไม่ดีอย่างไร โดยใช้เกณฑ์หลักคุณธรรมจริยธรรม มาอธิบาย ดังตัวอย่าง

ในเรื่องไก่แจ้แซ่เสียง อะไรคือความดีของไก่แจ้ซึ่งควรถือเป็นแบบอย่าง

(OBEC, 2013, p. 52)

คนที่นำนกหรือสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้ที่บ้านเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

(OBEC, 2016B, p. 98)

การกระทำของตัวละครในเรื่องสังข์ทองที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมมีใครบ้าง และสิ่งที่กระทำมีอะไรบ้าง

(OBEC, 2020B, p. 12)

การกระทำของมัจฉานต่อหนุมานและไมยราพเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

(OBEC, 2016A, p. 148)

2.5.2 การประเมินค่าด้านความงามทางภาษาหรือวรรณศิลป์ เป็นคำถามให้ผู้เรียนตรวจสอบ วิเคราะห์ ตัดสินและประเมินคุณค่าความงามทางภาษา วรรณศิลป์ หรือศิลปะการประพันธ์ โดยผู้เรียน อธิบายเหตุผลและยกตัวอย่างบทประพันธ์ที่มีความไพเราะงดงาม ดังตัวอย่าง

บทลัทธิทวนอื่นมีหมื่นแสน นักเรียนคิดว่าวรรณคดีไพเราะมากที่สุด
(OBEC, 2013, p. 38)

บทกลอนแสดงอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องไชยเชษฐา ตอนพระนารายณ์
ธิเบศร์พบพระไชยเชษฐา ตอนใดไพเราะมากที่สุด เพราะเหตุใด
(OBEC, 2016B, p. 134)

เรื่องดวงจันทร์ของลำเจียกมีบทประพันธ์ตอนใดบ้างที่นักเรียนเห็นว่า
ไพเราะที่สุดแล้วลองแสดงความคิดเห็นว่าความไพเราะนั้นเกิดจากอะไร
(OBEC, 2020A, p. 136)

นักเรียนประทับใจการใช้คำในวรรณคดี เรื่องสังข์ทอง ตอนกำเนิดพระ
สังข์ บทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
(OBEC, 2020B, p. 16)

การที่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์นิทานทองอินนำเอาเรื่องนางนาคพระโขนง
มาตั้งเป็นชื่อต่อและกล่าวถึงในเรื่องก่อให้เกิดผลดีต่อเรื่องนี้อย่างไรบ้าง
(OBEC, 2016A, p. 42)

จากตัวอย่างคำถามระดับการประเมินค่า ทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ การประเมินค่าตัว
ละครในเรื่อง และ การประเมินค่าด้านความงามทางภาษา เป็นคำถามฝึกให้ผู้เรียนตัดสินใจ
ใจและประเมินโดยใช้ความคิด และความรู้สึกในการตัดสินว่าดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่
เหมาะสม โดยมีเกณฑ์หรือหลักการที่เหมาะสม มาสนับสนุนอย่างมีเหตุผล ไม่มีอคติหรือ
ความลำเอียง ทั้งนี้การประเมินค่าวรรณคดีและวรรณกรรมผู้เรียน ต้องสามารถยกตัวอย่าง
เนื้อหา ภาษา หรือตัวละครมาประกอบการตัดสินและประเมินค่าอย่างประจักษ์ชัดเจน

2.6 คำถามระดับการสร้างสรรค มุ่งให้ผู้เรียนสามารถออกแบบ วางแผนและ
สร้างชิ้นงานใหม่ ๆ โดยใช้ความรู้จากการเรียนวรรณคดีและวรรณกรรมมาต่อยอดและ
สร้างสรรค์ชิ้นงานชิ้นใหม่ ผลการศึกษาคำถามระดับการสร้างสรรคปรากฏในหนังสือเรียน
วรรณคดีล้านนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (ร้อยละ 4.62) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.6.1 การสร้างสรรคโดยการต่อยอดจากความรู้เดิม เป็นคำถามให้ผู้เรียน
ใช้ความรู้ความคิด จากการศึกษานี้เรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมแล้วนำมาสร้างสรรค

เป็นชิ้นงานใหม่ที่ต่อยอดหรือเพิ่มเติม จากข้อมูลนั้น ๆ อาทิ การตั้งชื่อเรื่อง และสร้างคำเชิงเปรียบเทียบชิ้นใหม่ ดังตัวอย่าง

อ่านนิทานอีสปเรื่องกากับเหยือกน้ำตอบคำถามว่ากากตัวนี้คืออะไร แล้วลองตั้งชื่อเรื่องใหม่ให้เหมาะสม

(OBEC, 2013, p. 9)

หากนักเรียนเป็นคนร่ำขายสินค้า นักเรียนคิดว่าจะขายสินค้าอะไร และจะร้องขายสินค้าว่าอย่างไร

(OBEC, 2016B, p. 61)

ลองช่วยกันคิดหาคำที่นำมาเปรียบเทียบความงามของผู้หญิงว่าเหมือนกับสิ่งใดได้อีก เพราะเหตุใด

(OBEC, 2020A, p. 136)

หากเราไม่เปรียบ “วิชาเหมือนสินค้า” เราจะเปรียบเทียบการเรียนวิชา กับสิ่งใดได้อีกบ้าง ลองคิดและพูดเปรียบเทียบให้เพื่อน ๆ ฟัง

(OBEC, 2020B, p. 46)

2.6.2 การสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ เป็นคำถามให้ผู้เรียนได้วางแผน ออกแบบนำเสนอความรู้ด้วยวิธีการใหม่ที่ต่างจากเดิมให้เป็นชิ้นงานที่แปลกใหม่ ดังตัวอย่าง

สมมุติว่านักเรียนเป็นซาลิและเพื่อน ๆ จะเขียนประกาศเชิญชวนเพื่อนในโรงเรียนให้สมัคร เป็นสมาชิกชมรมคนรักวรรณคดี นักเรียนจะเขียนข้อความในประกาศอย่างไรบ้าง

(OBEC, 2016A, p. 9)

ถ้านักเรียนจะต้องเขียนบรรยายความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนรักในสมุดมิตรภาพจะเขียนเกี่ยวกับอะไรบ้าง

(OBEC, 2016A, p. 108)

จากตัวอย่างคำถามระดับการสร้างสรรค์ ทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างสรรค์ โดยต่อยอดจากความรู้เดิม และการสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ เป็นคำถามฝึกทักษะการคิด

สร้างสรรค์โดยใช้เนื้อเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นพื้นฐานในการคิด บางกิจกรรมเชื่อมโยงกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียน ฝึกออกแบบและวางแผนจัดทำชิ้นงานทางภาษาไทย ทำให้ผู้เรียนต่อยอดความรู้และความคิดจากการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรม มาสร้างชิ้นงานขึ้นอย่างแปลกใหม่ให้เป็นผลงานที่นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างน่าสนใจ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิธีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม ในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนานา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปรากฏคำถามจำนวน 303 คำถาม แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ คำถามระดับการจำ คำถามระดับความเข้าใจ คำถามระดับการประยุกต์ใช้ คำถามระดับการวิเคราะห์ คำถามระดับการประเมินค่า และคำถามระดับการสร้างสรรค์ คำถามระดับต่าง ๆ ล้วนมีส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีความคิดรวบยอดในเนื้อเรื่องวรรณคดีและวรรณกรรม ได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาและการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการพัฒนาการคิดระดับพื้นฐานสู่การคิดระดับสูงตามจุดเน้นของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตจากการศึกษาว่า คำถามระดับการจำและคำถามระดับความเข้าใจปรากฏมากที่สุด เท่ากับร้อยละ 28.38 และร้อยละ 27.06 ตามลำดับ เนื่องจากเป็นจุดเน้นของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ Ministry of Education (2008, pp. 39-40) อธิบายว่ามุ่งให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาเกิดความเข้าใจ สรุปลักษณะและแสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น คำถามในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนานาจึงเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งเป็นการคิดระดับพื้นฐาน ส่วนคำถามระดับการสร้างสรรค์ ปรากฏน้อยที่สุด เท่ากับร้อยละ 4.62 เนื่องจากทักษะการคิดสร้างสรรค์ได้นำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระการเขียน ผู้เรียนได้ฝึกการคิด และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ ซึ่ง Ministry of Education (2008, p. 12) กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ทักษะการเขียนว่ามุ่งเน้นการเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนานา คำถามทุกระดับตามแนวคิดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยล้วนส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการคิดระดับต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัย

ที่ประยุกต์ใช้คำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย อาทิ งานวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยการ ใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ Armat (2014) และ งานวิจัยเรื่องการพัฒนาการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการ ใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) ของ Bupparamatanang (2017) สามารถสรุปได้ว่าการ ใช้คำถามตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนสำคัญ ต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และความสามารถด้านการคิดของผู้เรียน ตลอดจนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารະวรรณคดีและวรรณกรรม ดังที่ Ministry of Education (2008, p.12) อธิบายว่ามุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจ และแสดงความคิดเห็น วิจาร์ณวรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการศึกษาในบทความวิจัยนี้คือ ครูและบุคลากร ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ คำถามหรือสร้างคำถามเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน นอกจากนี้สถาบัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือเรียนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับ รูปแบบคำถามที่เน้นการคิดระดับพื้นฐาน และระดับสูงอย่างสมดุลกันมากยิ่งขึ้น

References

- Armat, W. (2014). **Kan phatthana kan cat kitcakam kan rianru kan an capcai khwam doi kan chai khamtham tam naeo khi khong blum klum sara kan rianru phasathai chan prathomsueksa pi thi 6** (in Thai) [Development of learning management by reading for main idea by questioning based on Bloom's idea of Thai learning area for the sixth grade student] (Master's thesis). Ratchabhat Mahasarkham University, Mahasarkham.
- Buppamatanang, S. (2017). **Kan phatthanakan an capcai khwam klum sara kan rianru phasathai khong nakrian chan matthayomsueksa pi thi 1 doi kan chai khamtham tam naeokhit khong blum** (in Thai) [Development of learning management by reading for main idea of Thai learning area for the seventh grade student by questioning based on Bloom's idea] (Master's thesis). Ratchabhat Mahasarkham University, Mahasarkham.
- Ministry of Education. (2008). **Laksut kaenklang kansueksa khanphuenthan phutthasakkarat 2551** (in Thai) [The Basic Education Core Curriculum A.D. 2008]. Bangkok: Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Printing.
- Na Nagara, N. (2018). **Withikan wat lae pramoen kan khit tam saphap cing** (in Thai) [Authentic Testing and Assessment of Thinking] (2nd ed.). Bangkok: Sntisiri Printing.
- Nuangchalem, N. & Chaingam, R. (2018). **Kan tangkhamtham tam kan camnaek khwammungmai thang kansueksa** (in Thai) [Questioning based on Classification for Educational Purpose]. **Journal of Educational Administration**, 9 (1), 7-12.

- Royal Society. (2015). **Photcananukrom sap sueksasat ruamsamai chabap rat ban dittaya sapha** (in Thai) [Dictionary of Contemporary Educational Term of the Royal Society]. Bangkok: Royal Society.
- Office of the Basic Education Commission. (2013). **Nangsuerian rai wicha phuenthan phasathai chut phasa phuea chiwit wannakhadi lamnam chan prathomsueksa pi thi 2** (in Thai) [Fundamental Thai Textbook: Language for Life Series (Ballad for Second Grade) (10th ed.)]. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel of Lat Prao.
- Office of the Basic Education Commission. (2016A). **Nangsuerian rai wicha phuenthan phasathai chut phasa phuea chiwit wannakhadi lamnam chan prathomsueksa pi thi 6** (in Thai) [Fundamental Thai Textbook: Language for Life Series (Ballad for Sixth Grade) (12th ed.)]. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel of Lat Prao.
- Office of the Basic Education Commission. (2016B). **Nangsuerian rai wicha phuenthan phasathai chut phasa phuea chiwit wannakhadi lamnam chan prathomsueksa pi thi 3** (in Thai) [Fundamental Thai Textbook: Language for Life Series (Ballad for Third Grade) (10th ed.)]. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel of Lat Prao.
- Office of the Basic Education Commission. (2019). **Nangsuerian rai wicha phuenthan phasathai chut phasa phuea chiwit wannakhadi lamnam chan prathomsueksa pi thi 1** (in Thai) [Fundamental Thai Textbook: Language for Life Series (Ballad for First Grade) (13th ed.)]. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel of Lat Prao.

- Office of the Basic Education Commission. (2020A). **Nangsuerian rai wicha phuenthan phasathai chut phasa phuea chiwit wannakhadi lamnam chan prathomsueksa pi thi 4** (in Thai) [Fundamental Thai Textbook: Language for Life Series (Ballad for Fourth Grade) (15th ed.). Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel of Lat Prao. Office of the Basic Education Commission. (2020B). **Nangsuerian rai wicha phuenthan phasathai chut phasa phuea chiwit wannakhadi lamnam chan prathomsueksa pi thi 5** (in Thai) [Fundamental Thai Textbook: Language for Life Series (Ballad for Fifth Grade) (14th ed.). Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel of Lat Prao.
- Pinyopanuwat, R. (2012). **Kan wat lae pramoenphon dan phutthi phisai ekkasan kan son chut wichakan phatthana khruengmue dan phutthi phisai** (in Thai) [Testing and Assessment of Thai Language: Teaching Material for Cognitive Development] (2nd ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University Press.
- Pornkul, C. (2011). **Kan son krabuankan khit: thruesadi lae kan nam pai chai** (in Thai) [Teaching Thinking Process: Theory and Practice]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Raksamane, K. (2013). **Kan wicai wannakhadi** (in Thai) [Literary Research] (2nd ed.). Bangkok. Silpakorn University.
- Susaorat, P. (2013). **Kan phatthanakan khit** (in Thai) [Thinking Development] (5th ed.). Bangkok: 9199 Technique Printing.
- Wiboonyasarin, W. (2018). **Withiwitthaya kan catkan rianru phasathai** (in Thai) [Methods in Learning Management of Thai Language]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.